

**Iste'mol bozorida tovarlarning narxlar darajasini aniqlash yuzasidan
narxlar kuzatuvlarini tashkil etish va o'tkazish bo'yicha
hududiy statistika organlarining xodimlari uchun
QO'LLANMA**

1. Iste'mol bozorida tovarlarning narxlar darajasini aniqlash yuzasidan narxlar kuzatuvlarini tashkil etish va o'tkazish bo'yicha hududiy statistika organlarining xodimlari uchun Qo'llanmada (keyingi o'rinlarda – Qo'llanma) davlat statistika organlari tomonidan O'zbekiston Respublikasi bo'yicha do'konlar, bozorlar hamda ixtisoslashtirilgan boshqa turdagi savdo nuqtalaridagi iste'mol tovarlarining minimal-maksimal va o'rtacha narxlari darajasini aniqlash yuzasidan kuzatuvlarni tashkil etish va o'tkazish bo'yicha tegishli tavsiyalar berilgan.

2. Qo'llanma, hududiy statistika organlari tomonidan do'konlar, bozorlar va boshqa savdo nuqtalarida mahsulotlarning iste'mol narxlari kuzatuvini tashkil etish, o'tkazish hamda ma'lumotlarni jamlash va taqdim etish tartibini belgilab beradi.

1-bob. Narxlar kuzatuvini tashkil etish

3. Narxlar kuzatuvlari Qoraqalpog'iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahrida kuzatiladigan tovarlar ro'yxatidagi mahsulotlar bilan yetarli darajada to'yingan, assortiment soni va mezonlarini inobatga olgan holda, narx registratorlari tomonidan tanlab olingan savdo nuqtalarida amalga oshiriladi.

4. Narxlar kuzatuvini tashkil etish quyidagi bosqichlarni qamrab oladi:

1-bosqich, kuzatuvlar o'tkaziladigan savdo nuqtalari (do'konlar, bozorlar hamda ixtisoslashtirilgan boshqa turdagi savdo nuqtalari) ro'yxatini shakllantirish;

Kuzatuvlarga savdoning turli xil shartlariga ega savdo obyektlari kiritilishi uchun, unda shahar (tuman)ning aholi gavjum qismida joylashgan, hajmi jihatidan (yirik, o'rta va kichik) farqlanadigan savdo nuqtalari ishtirok etishi zarur.

Narx registratorlari tomonidan har bir hudud bo'yicha tanlab olingan savdo nuqtalari ro'yxati shakllantiriladi. Hududning ijtimoiy-iqtisodiy holati, savdo faoliyati sohasidagi o'zgarishlar, yangi savdo obyektlarining tashkil topishi, faoliyati tugatilganlari, shuningdek, ish xususiyatidan kelib chiqib kuzatuv obyektlari ro'yxati o'zgarib turishi mumkin.

2-bosqich, kuzatuv so'rovnomalari bo'yicha kuzatiladigan tovarlar ro'yxatidagi mahsulotlarning iste'mol narxlarini ro'yxatga olish;

3-bosqich, ma'lumotlarni tahlil qilish va yakuniy jadvallarni shakllantirish.

5. Kuzatuvlar narxlarni qayd etish bo'yicha kuzatuv so'rovnomalari asosida maxsus dasturlashtirilgan planshetlarda olib boriladi.

6. Narxlar statistikasi kuzatuvlarini o'tkazish uchun planshetlarda "Tanlanma kuzatuvlar" platformasi o'rnatilgan bo'lib, mazkur platformada har bir kuzatuvlarning o'tkaziladigan savdo nuqtalari ro'yxati hamda kuzatuv so'rovnomalarini to'ldirish tartibiga mos keluvchi elektron shakllar o'rnatilgan. Narx registratorlari har bir kuzatuv bo'yicha platformaning tegishli bo'limiga kirib, mahsulotlar narxlarini elektron dasturda qayd etadi.

Planshetlarda tovarlar ro'yxatidagi har bir mahsulot bo'yicha elektron dasturga 10 tagacha narxlarni kiritish imkoniyati mavjud.

7. Planshetlarda qayd etilgan narxlar avtomatik tarzda Davlat statistika qo'mitasining ma'lumotlar bazasiga kelib tushadi.

2-bob. Narxlarni ro'yxatga olish

1-§. Do'konlardagi narxlar kuzatuv

8. Statistika ishlarini ishlab chiqarish dasturiga muvofiq, mazkur kuzatuv har haftaning seshanba kuni, respublikaning barcha tuman va shaharlarida tanlab olingan 2-5 ta savdo do'konlarida o'tkaziladi.

Do'konlarning soni mahsulot turi hamda narx tebranishlarini inobatga olgan holda belgilangan miqdordan ko'payishi yoki kamayishi mumkin.

Muayyan sabablarga ko'ra, kuzatuvga tanlab olingan do'konlar faoliyati to'xtatilgan bo'lsa yoki kuzatuv kunida tovarlar ro'yxatidagi mahsulot tanlab olingan do'konda sotuvda mavjud bo'lmasa, u holda mazkur do'kon o'rniga kuzatish natijalariga ko'ra shu turdagi yoki tovar aylanmasi darajasi yaqin bo'lgan boshqa do'kon tanlab olinadi hamda planshetda "Tanlanma kuzatuvlar" platformasida savdo nuqtalari tarkibiga tegishli o'zgartirishlar kiritiladi.

9. Narx registratori kuzatuv o'tkazish kunida, tanlanmaga tushgan do'konlarga tashrif buyuradi va tovarlar ro'yxatidagi bir turdagi mahsulotning turli narx darajalaridan eng ko'pida 10 tasini qayd etadi. Bunda, narx registratori kuzatilayotgan mahsulotning turli narx darajalarini qamrab olishga e'tibor qaratishi lozim.

10. Mavsumiy omillarga ko'ra savdoda kuzatilmagan mahsulotlar bo'yicha planshetlarga "0" qiymatda narx qayd etiladi.

11. Do'konda mahsulotning faqat bir turi yoki bir xil narx darajalari kuzatilgan hollarda planshetda faqat bitta narx qayd etiladi.

12. Davlat statistika qo'mitasi va hududiy statistika boshqarmalari "Tanlanma kuzatuvlar" platformasida narx registratorlari tomonidan qayd etilgan ma'lumotlarni tekshiradi va ular elektron ma'lumotlar bazasiga olinadi. Elektron ma'lumotlar bazasida ma'lumotlar qayta ishlanadi, tahlil qilinadi, zarur hollarda qo'shimcha izohlar so'ragan holda ma'lumotlarga aniqlik kiritiladi.

13. Tahliliy ishlar yakunlangandan keyin Statistika ishlarini ishlab chiqarish dasturida belgilangan jadvallar chop etiladi hamda foydalanuvchilarga yetkaziladi.

2-§. Bozorlardagi narxlar kuzatuv

14. Statistika ishlarini ishlab chiqarish dasturiga muvofiq, mazkur kuzatuv har haftaning chorshanba kuni, respublikaning bozorlarida mavjud barcha tuman va shaharlarida o'tkaziladi.

15. Narx registratori kuzatuv o'tkazish kunida, tanlanmaga tushgan bozorlarga tashrif buyuradi hamda tovarlar ro'yxatidagi har bir mahsulot bo'yicha ushbu mahsulot sotiladigan barcha savdo rastalaridagi narxlarni o'rganib chiqib, mahsulotning turli narx darajalaridan eng ko'pida 10 tasini planshetda qayd etadi. Bunda, narx registratori kuzatilayotgan mahsulotning turli narx darajalarini qamrab olishga e'tibor qaratishi lozim.

16. Mavsumiy omillarga ko'ra savdoda kuzatilmagan mahsulotlar bo'yicha planshetlarga "0" qiymatda narx qayd etiladi.

17. Bozorda mahsulotning faqat bir turi yoki bir xil narx darajalari kuzatilgan hollarda planshetda faqat bitta narx qayd etiladi.

18. Davlat statistika qo'mitasi va hududiy statistika boshqarmalari "Tanlanma kuzatuvlar" platformasida narx registratorlari tomonidan qayd etilgan ma'lumotlarni tekshiradi va ular elektron ma'lumotlar bazasiga olinadi. Elektron ma'lumotlar bazasida ma'lumotlar qayta ishlanadi, tahlil qilinadi, zarur hollarda qo'shimcha izohlar so'ragan holda ma'lumotlarga aniqlik kiritiladi.

19. Tahliliy ishlar yakunlangandan keyin Statistika ishlarini ishlab chiqarish dasturida belgilangan jadvallar chop etiladi hamda foydalanuvchilarga yetkaziladi.

3-§. Viloyatlarning markaziy hududlari kesimida, tayyor palovning o'rtacha narxlar kuzatuv

20. Statistika ishlarini ishlab chiqarish dasturiga muvofiq, mazkur kuzatuv oylik davriylikda, oyning 22-kuni viloyatlarning markaziy shaharlarida, tanlab olingan umumiy ovqatlanish korxonalarida o'tkaziladi.

21. Palov narxlarini kuzatish uchun, asosan, keng iste'moldagi palov tayyorlashga ixtisoslashgan "osh markazlari" yoki palovning iste'moli yuqori bo'lgan hamda palov porsiyalab sotiladigan boshqa umumiy ovqatlanish korxonalari tanlab olinadi.

22. Narx registratori umumiy ovqatlanish korxonalarida taklif etilayotgan 1 porsiya oshning narxini planshetda qayd etadi.

23. Davlat statistika qo‘mitasi “Tanlanma kuzatuvlar” platformasida narx registratorlari tomonidan qayd etilgan ma’lumotlarni elektron jadvallarga ko‘chiradi. Elektron jadvalda viloyatlar kesimida 1 porsiya palovning o‘rtacha narxi va o‘tgan oyga nisbatan indeksi shakllantiriladi va foydalanuvchilarga e’lon qilinadi.